

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Випуск 28

Ужгород – 2013

УДК 371; 378; 364

ББК 88.8

Науковий вісник Ужгородського національного університету:
Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – № 28

Редакційна колегія

- Головний редактор:* **Козубовська І.В.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи УжНУ
- Заступник головного редактора:* **Бартош О.П.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи УжНУ
- Відповідальний секретар:* **Опачко М.В.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки УжНУ
- Члени редколегії:* **Гвоздяк О.М.** кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри німецької філології УжНУ
Завгородня Т.К. доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки УжНУ
Росул В.В. кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки УжНУ
Староста В.І. доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки УжНУ
Щербан Т.Д. доктор психологічних наук, професор кафедри психології УжНУ
Поліщук В.А. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка
Поліщук Ю.Й. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол № 3 від 25 листопада 2013 року*

Журнал включено до переліку наукових фахових видань з педагогічних дисциплін, затвердженого постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 року.

З М І С Т

Андрійчук Андрій. ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ФІЗИКИ У ВНЗ МОРСЬКОГО ПРОФІЛЮ	7
Бабинець Мирослава, Козубовська Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ В МЕНЕДЖМЕНТІ	10
Бартош Олена. ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	13
Безбородих Світлана. ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПЕДАГОГА	19
Богдан Людмила. ДО ПРОБЛЕМИ АНГЛО-МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ УЖГОРОДСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІМЕНІ ТЕОДОРА РОМЖІ	21
Варга Наталія. САМОЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	25
Войтович Оксана. СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТА ЯК ОСНОВА ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	30
Грабчак Дімітрій. РОЗВ'ЯЗАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ЗАДАЧ НА ЕЛЕКТИВНИХ КУРСАХ З ФІЗИКИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕВРИСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ	33
Губанова Антоніна, Савченко Віталій. ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ФІЗИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИНАМІКИ РІДИН У КУРСІ ФІЗИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ВНЗ	38
Гур'євська Олександра, Ісичко Людмила. ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	43
Дацків Ірина. ПІДГОТОВКА РЕМІСНИКІВ У ЗАКАРПАТТІ (1919 – 1939 РР.)	45
Джежувль Тетяна. САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ	49
Доброштан Олена, Гудирева Олена. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ВИЩА МАТЕМАТИКА» ДЛЯ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ З УРАХУВАННЯМ СТАНДАРТІВ «INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATION»	51
Канюк Олександра. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В НІМЕЧЧИНІ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОЇ РЕФОРМИ	56
Караман Олена. ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ І ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗАСУДЖЕНИМИ У СПЕЦІАЛЬНИХ ВИХОВНИХ УСТАНОВАХ	59
Карбованець Олена, Куруц Наталія. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЗАСВОСННЯ ЗНАНЬ З МІКРОБІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	64
Карнаушенко Юлія. НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИБОРУ МЕТОДІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ТЕРМОРАДІАЦІЙНОЇ СУШКИ ДИСПЕРСНИХ МАТЕРІАЛІВ	69
Кіктяєва Алла, Небога Аліна, Садовий Микола, Трифонова Олена. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ СТАЛИХ	73
Козубовський Ростислав. СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ РЕСУРС ВОЛОНТЕРСТВА	76
Кончович Катерина. ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТРЕНІНГІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ	78
Котко Яна. СУТНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	81
Краснова Наталія. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СПЕЦИФІКИ ТЕХНОЛОГІЙ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ	85
Кузьменко Ольга. РОЗВИТОК НАУКОВОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ІЗ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ФІЗИКИ	91
Липчанко-Ковачик Оксана. НАУКОВІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШКОЛІ	94
Ляшко Ма'яна. ТЕОРЕТИКО –МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН	97
Мартинів Олег. АНАЛІЗ СТАНУ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЯК ПОКАЗНИКА КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ	100

багатьох територіально віддалених користувачів в одному середовищі.

Таким чином, розширення інструментального забезпечення навчального процесу здійснюється шляхом використання: моделюючих онлайн-середовищ; інструментарію для створення методичних та дидактичних матеріалів; онлайн-інструментів для представлення власних результатів діяльності; онлайн-середовищ для організації спільного навчання.

Висновки. Враховуючи високу активність студентської молоді в мережі, істотний вплив Інтернет-ресурсів на їх професійне становлення, потужні можливості Інтернет-технологій для підтримки навчального процесу у вищій школі вважаємо необхідним розглядати Інтернет-підтримку в аспекті підготовки студентів до професійної діяльності. Зокрема,

Інтернет-підтримкою професійної підготовки майбутнього вчителя вважатимемо Інтернет-ресурси, які передбачають педагогічно зумовлене і попередньо спроектоване їх використання з метою підвищення ефективності професійно-педагогічної та науково-предметної підготовки вчителя.

Можливості Інтернет-ресурсів для реалізації підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя полягають у розширенні інформаційного забезпечення навчального процесу, джерел отримання консультативної допомоги, інструментального забезпечення навчального процесу.

Перспективи подальшого дослідження полягають у виокремленні особливостей використання Інтернет-підтримки у професійній підготовці майбутнього вчителя.

Література та джерела

1. Аноприенко А. Я. Опыт создания распределенных моделирующих сред / А. Я. Аноприенко, В. А. Потапенко // Современные средства автоматизации и компьютерно-интегрированные технологии. – Краматорск: ДГМА, 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3412/1/2003-02-12-anoPriyenko-potapenko-diva-corba.pdf>. – Загол.з екр. – Мова рос.
2. Білоусова Л. І. Формування пізнавального інтересу учнів основної школи до навчання природничо-математичних дисциплін за комп'ютерної підтримки / Л. І. Білоусова, Н. В. Житеньова // Інформаційні технології і засоби навчання, 2010. – №2 (16). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua.net/em16/content/10bliscf.htm>. – Загол.з екр. – Мова укр.
3. Чем сегодня живет молодежь Украины? – Исследование. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://institute.gorshenin.ua/news/764_chem_segodnya_zhivet_molodezh_ukraini. – Загол.з екр. – Мова рос.

Інтернет-ресурси стали впливельним фактором розвитку, виховання і становлення інтересів сучасної молоді. В статті розглянуто сутність і можливості Інтернет-підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя.

Ключевые слова: Інтернет-підтримка, Інтернет-ресурси, професійна підготовка, майбутній вчитель.

Internet-resources become an influential factor in the development, training and formation of the interests of today's youth. This article deals with the content and resources of the Internet support for the professional training of future teacher. Internet resources are the Internet support of professional training of future teachers. They provide educationally conditioned and pre-designed use of them to improve the educational and scientific-subject teacher training.

Key words: Internet support, Internet resources, professional training, future teachers.

УДК 37.013.42

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СПЕЦИФІКИ ТЕХНОЛОГІЙ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ

Краснова Наталія Павлівна
м.Луганськ

У статті характеризується поняття «соціально-педагогічні технології» як система знань про оптимальні засоби перетворення і регулювання соціально-педагогічних відносин і процесів життєдіяльності людей, а також сама практика алгоритмічного застосування оптимальних способів перетворення і регулювання соціально-педагогічних відносин і процесів; розкрито два аспекти соціально-педагогічної роботи (в першому плані – як організація, алгоритм, сукупність засобів, методів і прийомів впливу на різні об'єкти соціально-педагогічної роботи та в другому – сукупність приватних технологій, специфіка яких обумовлена конкретним суб'єктом соціально-педагогічної роботи).

Ключові слова: соціально-педагогічна технологія, технологічний підхід до соціально-педагогічного процесу, класифікація соціально-педагогічних технологій.

У ХХІ ст. перед людством з усією гостротою поставили соціальні проблеми, що свідчать про тенденцію настання кризових явищ, які ставлять під загрозу саме його існування. Особливе занепокоєння викликають економічна та екологічна ситуації, нерівномірність зростання народонаселення на планеті, наростаюче збільшення злиднів, безробіття, хвороб, порушення в генофонді.

Політичні та соціально-економічні катаклізми,

викликані різким переходом країни від однієї системи господарювання до іншої, створили сприятливий ґрунт для зростання злочинності, корупції, розриву між доходами багатих і бідних, зниження рівня життя населення, що сприяє збільшенню соціальної нерівності. В цих умовах система соціального захисту та соціальних послуг населенню все частіше дає збої.

Тому потрібна відповідна перебудова системи соціальної, соціально-педагогічної роботи. Це тягне за собою необхідність підготовки фахівців соціально-педагогічної роботи, підвищення їх професіоналізму, використання в практиці соціально-педагогічної діяльності сучасних ефективних технологій.

У соціально-педагогічній літературі існують різні підходи до визначення сутті такого соціального феномену як технології соціально-педагогічної роботи. Н. Стефанов визначає її як діяльність в результаті якої досягається мета і вимірюється об'єкт діяльності. В. Афанас'єв характеризує технології як елемент механізму управління та засіб перекладання абстрактної мови науки на конкретну мову досягнення поставлених цілей. М. Марков, О. Зайцев під соціально-педагогічною технологією розуміють сукупність знань про засоби організації соціально-педагогічних процесів, самі ці дії, котрі дозволяють досягнути мети. В. Іванов представляє соціально-педагогічні технології як інноваційну систему методів виявлення та використання прихованих потенціалів соціально-педагогічної системи, отримання оптимального результату при найменших управлінських витратах. Однак, у науковій літературі, недостатньо охарактеризовано особливості технологій соціально-педагогічної діяльності, що й зумовило вибір теми нашої статті, мета якої – розкрити теоретико-методологічний аспект специфіки технологій у соціально-педагогічній роботі.

Освоєння технології в будь-якій сфері діяльності, після її послідовного застосування на практиці є найважливішою вимогою до професіонала, тому програма підготовки фахівця з вищою професійною освітою в галузі соціально-педагогічної роботи включає технологію соціально-педагогічної роботи як одну з основних навчальних дисциплін [7].

Соціально-педагогічні технології – це система знань про оптимальні способи перетворення і регулювання соціально-педагогічних відносин і процесів в життєдіяльності людей, а також сама практика алгоритмічного застосування оптимальних способів перетворення і регулювання соціально-педагогічних відносин і процесів.

Технологія соціально-педагогічної роботи, – це одна з галузей соціальних технологій, орієнтованих на соціально-педагогічне обслуговування, допомогу і підтримку громадян, сімей, дітей, підлітків, молоді та ін., які перебувають у важкій життєвій ситуації.

Фахівцями в галузі соціально-педагогічних технологій вироблені наступні необхідні умови технологізації практичної діяльності в соціально-педагогічній сфері: об'єкт впливу повинен мати певний ступінь складності, тобто мати ознаки соціально-педагогічної системи; повинні бути виділені елементи системи об'єкта соціально-педагогічного впливу, особливості його будови (структура) та функціонування; можливість формалізації реально відбуваються і подання

їх у вигляді певних операцій, процедур, показників; можливість відтворення і повторюваність операцій, процедур чи показників у нових умовах.

Технологію соціально-педагогічної роботи можна розглядати у двох аспектах. По-перше, в широкому плані – як систему теоретичні знань і практику, яка представляє собою організацію, алгоритм і всю сукупність засобів, способів і прийомів впливу на різні об'єкти соціально-педагогічної роботи. Такий підхід до технологічних проблем характерний передусім для управлінських органів і організаторів реалізації соціально-педагогічної роботи на федеральному і регіональному рівнях. По-друге, як сукупність приватних технологій, специфіка яких обумовлена конкретним суб'єктом і об'єктом соціально-педагогічної роботи. Цей підхід до проблем технології соціально-педагогічної роботи притаманний перш за все безпосередньо організаторам соціально-педагогічної роботи з клієнтами соціальних установ, з різними категоріями – батьками, дітьми, підлітками, молоддю, викладачами та ін..

Вироблення технології вирішення соціально-педагогічних проблем – процес складний, що вимагає як наукових обґрунтувань, так і практичної апробації теоретичних висновків і рекомендацій. Можна виділити три основні етапи розробки технології соціально-педагогічної роботи: теоретичний, методичний і процедурний. Їх сукупність представляє собою систему.

Теоретичний етап пов'язаний з формулюванням цільової установки, визначенням предмета технологізації, виділенням структурних елементів і виявленням причинно-наслідкових зв'язків і відносин, в які включено об'єкт або клієнт соціально-педагогічної роботи.

Методичний етап характеризується вирішенням завдань вибору джерел, шляхів і способів отримання інформації про стан об'єкта або клієнта соціально-педагогічної роботи, визначення прийомів і засобів обробки і аналізу цієї інформації і принципів трансформації висновків у конкретні рекомендації для перетворюючої діяльності

Процурний етап передбачає вирішення завдань, пов'язаних з організацією практичної діяльності з апробації і усунення недоліків, рекомендацій, і з складанням алгоритму дій.

Зміст технології соціально-педагогічної роботи полягає в обґрунтуванні проекту, програми діяльності, визначеного алгоритму і логічної послідовності дій у процесі вирішення поставлених завдань, стандарту або нормативу запропонованих процедурних дій, об'єктивних критеріїв оцінки організації, ходу і результатів діяльності. Технологію соціально-педагогічної роботи характеризують: 1) динамічність, що складається в постійній зміні змісту та форм роботи фахівця з клієнтом і в евристичному характері діяльності; 2) безперервність, яка обумовлена необхідністю постійно підтримувати безпосередній або опосередкований зв'язок з клієнтом і чинити на нього вплив; 3) циклічність, що виявляється в стереотипному, стійкому повторенні етапів, стадій та процедур при роботі з клієнтами; 4) дискретність технологічного процесу, яка полягає в нерівномірності впливу на клієнтів з моменту визначення мети до виконання рішення.

Таким чином, технологія соціально-педагогічної роботи відображає її прикладний, практичний аспект. Глибоке проникнення і засвоєння сутності, змісту і специфіки технологічних процесів – основа професіоналізму кадрів соціально-педагогічної сфери діяльності.

Теорія соціально-педагогічних технологій як знання, що систематично розвивається, про глибинні закономірності виховної дійсності у жодному випадку не повинна обмежуватися узагальненням практичної діяльності, основний центр тяжіння природно переноситься на творчу переробку накопиченого досвіду, в якій відкриваються нові перспективи для практики виховання і пропонуються нові необхідні зміни.

Спираючись на знання теорії соціально-педагогічних технологій, в майбутньому можна створювати те, що не існує в наявності сьогодні в даній виховній дійсності, але з погляду відкритих теорією об’єктивних законів показує необхідність його використання. У зв’язку з вищесказаним теорія соціально-педагогічних технологій вже сьогодні може, наприклад, виступити як наукова основа модернізації освіти.

Можна припустити, що виникнення теорії пов’язане з можливістю побудови багаторівневих конструкцій, які розвиваються, конкретизуються і внутрішньо диференціюються в процесі науково-дослідної діяльності, відправляючись від деякої сукупності теоретичних принципів.

Теорію соціально-педагогічних технологій, що розробляється, можна представити на мові інформатики як якусь оболонку, достатньо універсальну, в якій можна проектувати, досліджувати, удосконалювати і оптимізувати будь-які виховні процеси і системи. У цьому вже виявляється і виявляється дивовижна інтегративність теорії і її відвертість для взаємодії з вже існуючими соціально-педагогічними теоріями.

Результати багаторічних теоретичних досліджень проблеми технологізації вітчизняного виховання і світовий досвід дозволяють зробити системну спробу сформулювати методологічні вимоги до теорії соціально-педагогічних технологій.

1. Теорія соціально-педагогічних технологій повинна дозволити достатньо цілісно представляти, досліджувати, перетворювати соціально-педагогічні об’єкти.

2. Цілісність теорії соціально-педагогічних технологій необхідно розглядати через логічну взаємозалежність її розділів, яку слід інтерпретувати в наступних аспектах: взаємозв’язок етапів створення теорії соціально-педагогічних технологій; взаємодія послідовно отримуваних результатів дослідження, виступаючих потім на наступних етапах як вихідні позиції і передумови; інтеграційна взаємозалежність розділів теорії соціально-педагогічних технологій: створювані, здавалося б, незалежно один від одного починають взаємодіяти один з одним, демонструючи певну стабільну внутрішню залежність; збереження або зміна початкової логічної стрункості понятійно-категоріального апарату, що працює в теорії соціально-педагогічних технологій.

3. Теорія соціально-педагогічних технологій повинна виводитися з деякої сукупності тверджень [5].

Проектування соціально-педагогічних техноло-

гій, складається з трьох груп:

Аксиоми включення соціально-педагогічної технології в єдиний освітній простір України (Аксиома затребуваності. Аксиома адекватності. Аксиома універсальності).

Аксиоми моделювання інваріанта виховного простору (Аксиома стандартизації. Аксиома цілісності і циклічності. Аксиома технологізації проекту інваріанта).

Аксиоми нормалізації проекту інваріанта виховного простору (Аксиома технологізації професійної діяльності. Аксиома відповідальності. Аксиома забезпеченості) [2].

4. Теорія соціально-педагогічних технологій повинна характеризуватися внутрішньою диференціацією по таких соціально-педагогічних об’єктах, як траєкторія, виховний процес, методична система виховання.

Вказані соціально-педагогічні об’єкти, які є базовими, органічно взаємодіють, демонструючи своєрідну рекурсію.

Головним методологічним результатом застосування процедур наукового пізнання реального соціально-педагогічного об’єкту з нескінченною безліччю властивостей і постійно змінним станом є його трансформація в об’єкт, що має фіксоване число властивостей, зв’язків і відносин.

5. Теорія соціально-педагогічних технологій повинна володіти своїм дослідницьким апаратом і своєю технологічною документацією (технологічна карта, інформаційна карта виховного заходу, графічне представлення результатів діагностики, процедури аналітичної роботи по поліпшенню побудованих проектів об’єктів тощо), універсальність, однозначність, інструментальність яких повинні стати новою змістовною складовою професійної діяльності сучасного соціального педагога. Основним проектувальним і дослідницьким інструментарієм теорії соціально-педагогічних технологій стають нова методична документація, стандартизовані процедури оптимізації. Функціонування соціально-педагогічних об’єктів, та і самі соціально-педагогічні технології – новий, достатньо невизначений інструментарій в руках соціального педагога.

6. Об’єктом теорії соціально-педагогічних технологій виступають учні та батьки, виховні заклади, представлені спроектованими виховними планами, програмами, змістом, методичними системами виховання соціальним педагогом.

7. Предмет теорії соціально-педагогічних технологій – проектування соціально-педагогічних об’єктів, які інтеграційно можуть представляти виховну систему зі всіма її підсистемами і параметрами.

Апеляція до категорії цілісності при дослідженні соціально-педагогічних об’єктів методологічно означає принципний перехід від опису фактів до збагнення власних законів і глибинних закономірностей, тобто перехід від „описання” (характерного для переважної більшості соціально-педагогічних теорій, багатих ілюзорними догмами) до конструктивної, продуктивної і прогностичної наукової теорії.

8. Проектувальна діяльність природно виступає інструментальною основою і апаратом теорії соціально-педагогічних технологій, що надає можли-

вість:

- *порівняльного аналізу* основних параметрів соціально-педагогічних об'єктів (параметри проекту об'єкту і функціонуючого об'єкту). Як правило, порівняння проводиться по п'яти параметрах. Порівняльний аналіз основних параметрів соціально-педагогічних об'єктів дозволяє отримувати об'єктивну інформацію про професійну компетентність проектувальника і професійну компетентність і майстерність соціального педагога-практика, що реалізовує проект в реальному виховному процесі;
- *аналітичної роботи* по зафіксованих результатах виховання: стало реальним виявляти і досліджувати глибинні закономірності виховного процесу, де постійно виникають нові проблеми методичного і виховного характеру, що ставляться перед психологією, фізіологією, соціологією, іміджеологією;
- *побудови універсальних модельних уявлень* про основний предмет теорії соціально-педагогічних технологій (теоретична і інструментальні моделі проектувальної діяльності по створенню соціально-педагогічних об'єктів) [1].

9. Прикладне функціонування теорії соціально-педагогічних технологій зв'язане з використанням універсальних модельних уявлень про основні соціально-педагогічні об'єкти, що у результаті узагальнюється у вигляді теоретичної і інструментальної моделей проектувальної діяльності по створенню соціально-педагогічних об'єктів. Перехід від теоретичного знання до практичного в педагогічних дослідженнях отримав нормальну ефективну завдяки розгляду спочатку теоретичної моделі об'єкту, потім – інструментальної моделі. Можливості такого підходу можуть серйозно перетворити сучасну соціально-педагогічну дійсність.

10. Продуктивність теорії соціально-педагогічних технологій повинна бути пов'язана з тим, що спираючись на її теоретичний фундамент, на нові результати, отримані в останні два десятиліття завдяки реалізації дослідницьких функцій теорії, пропонується новий каркас для створення чіткої будівлі сучасного виховання.

Іншими словами, теорія соціально-педагогічних технологій виступає методологічною підставою для структурного вдосконалення соціально-педагогічної науки.

11. Теорія соціально-педагогічних технологій повинна володіти мовою, що надає форму існування і функціонування цієї теорії і що описує систематичний і термінологічний зв'язок теорії соціально-педагогічних технологій з традиційною методикою як наукою, що включає: імена предметів, змінні і іменні форми; функції; вислови; відносини і мову логіки.

12. Теорія соціально-педагогічних технологій неминує формувати принципи, згодом створюючи категоріальний каркас, який несе в собі прогностичні функції, а саме: змістовності; абстракційні (переклад методичних рішень на вищий рівень мови технологічної документації і графічного представлення результатів діагностики); вибір якнайкращого варіанту проекту соціально-педагогічних об'єктів; простота і однозначність визначеності (подолання традиційної методичної неоднозначності); самопримінення

і самоконтролю (радикальна відмінність соціально-педагогічної технології від традиційної методики: професійну діяльність соціального педагога контролюють фундаментальні співвідношення основних параметрів моделі виховного процесу); аксіоматичність і достатні підстави (реалізація радикально нової і нестандартної моделі виховної аксіоматики); компактність виразу методичних підходів; перехід на технологічну документацію.

13. Як в будь-якій теорії, в теорії соціально-педагогічних технологій виділяються як загальні, так і спеціальні принципи. Спеціальні принципи, на відміну від вищевикладених загальних, стосуються приватних питань теорії. До них можна віднести: *принцип діагоналізації* при управлінському використанні теорії соціально-педагогічних технологій (найповніше реалізований в технології управління науково-методичним дослідженням); *принцип аксіоматичної побудови теорії* (реалізований в технології проектування виховного процесу); *регулятивний принцип* збіжності соціально-педагогічних технологій, що виконує основну роль руху до оптимального проекту; *принцип природо-відповідності* [3].

14. Методологія (як знання про знання) теорії соціально-педагогічних технологій повинна розглядати наступні філософські аспекти: спосіб „буття” соціально-педагогічних технологій, соціально-педагогічних об'єктів і їх „життєвий” цикл; теорія з погляду теорії пізнання; технологічні і дослідницькі особливості пізнання педагогічних об'єктів.

15. Теорія соціально-педагогічних технологій як метатеорія, що досліджує саме себе в історичному (навчання, узагальнюючий історичний досвід), прагматичному (навчання, що досліджує закономірності і методи технологічної діяльності і якість результатів), гносеологічному планах.

16. Теорія соціально-педагогічних технологій повинна досліджувати питання про причини об'єктивності соціально-педагогічних технологій і про логічні аспекти технологічних знань.

17. Щоб проектувальна діяльність, як апарат теорії соціально-педагогічних технологій, була продуктивною і її результати відрізнялися об'єктивністю і однозначністю, необхідне введення критеріїв технологічності, які використовуються при дослідженні зв'язків методологічного ланцюжка „теорія – практика – теорія – практика”. Це критерії: константний (стабільність, інваріантність) – пропонується тільки те, що стабільно, нестабільне проектувати неможливо; відтворюваності, тиражування; спостереження основних професійних якостей суб'єкта (проектується і формується те, що можна побачити і перевірити); прогностичності.

18. Генезис як системостворююча методологічна підстава теорії соціально-педагогічних технологій, становлення і розвиток різних парадигм технологічного підходу до виховного процесу, історично оцінюючи їх з сьогоднішніх позицій наукового знання [6].

Перша парадигма – емпірична, початковий етап генезису технологічного підходу.

Етапи створення соціально-педагогічних технологій: 1) визначення побажань як цілей; 2) виділення вимог до нормального виховного процесу на основі переваг, що склалися і потреб; 3) системи прогнозування результатів виховання, що складаються;

4) накопичення досвіду виховання з використанням того або іншого технологічного підходу; 5) аналіз, узагальнення і систематизація досвіду; 6) наукове обґрунтування: концептуалізація проектувальної діяльності, встановлення виховної відповідальності між її технологічною процедурою і адекватною їй частиною виховного процесу або компоненту методичної системи виховання.

Друга парадигма – алгоритмічна, виступає як протиположна нечіткості і невизначеності традиційного методичного підходу.

Природно, що історично вельми складно встановити межі етапів появи вказаних парадигм, не менш складно прийти і до їх однозначного опису і розуміння.

Визначаються компоненти технологій, що розробляються:

- розмитий перехід від побажань до цілей, що ще дуже далеко від технологічних цілей створення;
- спроба систематизувати багатий методичний досвід, названий перевагами, що чомусь склалися, і потребами;
- необхідність замінити „накопичення досвіду виховання” на навчання, оскільки методичний досвід соціальних педагогів, який традиційно використовується не призводить до ефективних результатів, причинами цього є: а) конференції і педагогічні читання – не кращий механізм розповсюдження методичного досвіду; б) соціально-педагогічна наука фіксує і осмислює цей досвід, але чомусь не вирішує для себе прикладну задачу – передачу методичного досвіду в методичну науку для масового використання;
- набуття аналітичного досвіду на своєму наочному утриманні – компонент правильний і потрібний, але очевидно, що він вимагає додаткової розробки і підготовки і, звичайно, своєрідної структуризації і систематизації методичного характеру (необхідно піти від методичної атмосфери і описування);
- наукове обґрунтування було дуже наївним [4].

Третя парадигма – соціально-педагогічні технології.

Етапи створення соціально-педагогічних технологій: 1) відкриття, створення і відробіток п'ятипараметричної моделі виховного процесу; 2) використання виховного модуля – проекту виховного заходу як прообразу технологічної карти; 3) технологізація моделі виховного процесу з урахуванням специфіки школи, мікрорайону тощо; 4) перехід до універсальної канонізованої технологічної карти; 5) комплексне проектування виховного процесу по п'яти параметрах: цілеполягання, діагностика, корекція, дозування, логічна структура; 6) формування технологічного мислення соціального педагога як синтез методичної і технологічної культури; 7) формування технологічної мови соціального педагога; 8) дослідницькі функції соціально-педагогічної технології проектування виховного процесу; 9) відкриття і дослідження глибинних закономірностей виховного процесу; 10) управління вірогідністю успішної діагностики; 11) можливість отримання об'єктивної інформації про об'єкти соціально-педагогічної діяльності; 12) можливість управління виховним процесом з боку соціального педагога; 13) моніторинг

виховного процесу; 14) моніторинг індивідуального виховання; 15) масова експериментальна перевірка і розвиток соціально-педагогічних технологій.

Четверта парадигма – стохастична – напрям, пов'язаний з визнанням імовірного характеру виховного процесу, посиленням уваги до суб'єктивності виховання виражене в способах проектування особово-орієнтованих технологій.

Теорія соціально-педагогічних технологій – це модифікація припущень, адже вона, перш за все, жива наука, яка охоплює сучасну виховну реальність у її різноманітності. Дійсно, теорія соціально-педагогічних технологій є необхідність сучасної соціально-педагогічної науки.

При визначенні технологій в соціально-педагогічній роботі необхідно враховувати загальне трактування соціальних технологій, особливості соціально-педагогічної роботи як одного з видів людської діяльності, а також особливості об'єктів, суб'єктів, змісту, засобів і інших компонентів (елементів) соціально-педагогічної роботи як системи.

Соціально-педагогічні технології в цій області суспільного життя базуються на реальному досвіді соціально-педагогічної роботи, принципах і теоретико-методологічних закономірностях, відкритих соціальними науками – соціологією, теорією соціальної роботи, соціальною інженерією, теорією управління, правом, соціальною педагогікою, валеологією та ін.

Якщо розглядати соціально-педагогічну роботу як науку, то її технології є способи застосування теоретичних висновків у вирішенні практичних завдань соціально-педагогічної роботи. Важливо в зв'язку з цим підкреслити органічну єдність знань і умінь соціально-педагогічної роботи як науки.

Коли мова йде про соціально-педагогічну роботу як навчальну дисципліну, суттю соціально-педагогічних технологій виступає цілісне уявлення про зміст соціально-педагогічної роботи, її основні напрями, інструментарій, методи і організацію, тобто ці технології носять в основному навчальний, інформаційний характер. У зв'язку з цим важливо бачити загальне і особливе в технологіях освіти, в області соціально-педагогічної роботи, при навчанні в середньоспеціальних і вищих навчальних закладах (з урахуванням ступенів вищої освіти: неповна вища освіта, бакалаврат, спеціальна освіта, магістрат), в аспірантурі і докторантурі, системі підвищення кваліфікації і при самоосвіті.

Технології навчального процесу обумовлені стандартами, програмами, планами, специфікою учбових дисциплін (суспільних, природно-наукових, професійних, спеціальних), що вивчаються, зокрема обов'язкових, вибіркових, факультативних, а також формами навчання (очна, вечірня, заочна, очно-заочна) і видами занять (аудиторні, самостійні, з викладачем і без нього) тощо.

Як технології виступають і форми навчання (лекція, семінар, лабораторне заняття, практикум, учбова гра, екскурсія, конференція, курсове і дипломне проектування, кінолекція, комп'ютерний урок та ін.), і форми контролю (іспит, контрольна робота, залік, співбесіда, колоквиум, різні види навчальної практики, тестова перевірка тощо). Розглядаючи соціально-педагогічну роботу як особливий вид практичної діяльності, суть соціально-педагогічних технологій

можна інтерпретувати в першу чергу як сукупність прийомів, методів і дій, направлених на надання допомоги, підтримки, захисту всім людям, особливо „слабким” шарам і групам населення, на виховання підростаючого покоління. Саме у практичній соціально-педагогічній роботі соціальні технології в концентрованому вигляді виступають як узагальнення накопичених і систематизованих теоретичних знань, досвіду, умінь і практики роботи суб’єктів соціально-педагогічної діяльності.

Відповідно до такого загального підходу можна далі конкретизувати технології, вживані в соціально-педагогічній роботі (маються на увазі всі аспекти соціально-педагогічної роботи), в яких технології виступають переважно у формі знань – наука; знань і умінь – навчання; а також знань, умінь, досвіду і практики – діяльність.

Класифікація технологій в соціально-педагогічній роботі як виді практичної діяльності може бути здійснена на різних підставах, оскільки соціально-педагогічна робота включає такі компоненти (елементи), як об’єкти, суб’єкти, зміст, засоби, управління, функції і цілі. Головне тут – врахувати специфіку об’єктів і видів соціально-педагогічної роботи і їх взаємозв’язок. Як відомо, об’єкти соціально-педагогічної роботи досить різноманітні: діти, їх батьки, підлітки з девіантною поведінкою; сім’ї мігрантів, неповні, багатодітні сім’ї тощо.

Теорія і практика соціально-педагогічної роботи в Україні і за кордоном виявили цілий ряд напрямів (видів) цієї роботи виховання, консультування, соціально-педагогічний контроль і профілактика, соціально-педагогічна терапія і реабілітація, соціально-педагогічна допомога і захист, соціально-педагогічне опікування і посередництво та ін. Ці види соціально-педагогічної роботи і виступають її основними технологіями. Вони дуже тісно зв’язані між собою і в той же час відносно автономні, специфічні за цільовим призначенням і функціональному змісту.

Не дивлячись на спільність цих технологій, вони істотно розрізняються з урахуванням специфіки об’єктів соціально-педагогічної роботи, наприклад,

соціальний нагляд над дітьми з девіантною поведінкою, опікування над неповнолітніми дітьми, патронаж неблагополучної сім’ї тощо. Саме тому інтеграція соціально-педагогічної діяльності з урахуванням специфіки об’єктів і особливостей видів соціально-педагогічної роботи має принципове значення.

Технології, що використовуються в соціально-педагогічній роботі, розрізняються по своєму рівню: прості, доступні неспеціалістам; складні, такі, що вимагають кваліфікації одного фахівця; складні, такі, що вимагають кваліфікації фахівців в різних областях. Розрізняють соціально-педагогічні технології і по складності суб’єкта соціально-педагогічної роботи.

Можлива типологізація соціально-педагогічних технологій і по інших критеріях. Зокрема, можна виділити „зовнішні” по відношенню до клієнта – державне втручання, допомога суспільних і інших організацій, приватних осіб. Головний їх зміст – створити такі умови, щоб людина (група, прошарок суспільства) сама вирішувала свої проблеми.

Крім того, розрізняють технології соціально-педагогічної роботи з тими, що проживають на території країни і з населенням, що опинилося по тих або інших причинах за її межами, а також соціально-педагогічні технології вживані в Україні і за кордоном, що обумовлене різними умовами життя, рівнем економічного розвитку, культурними традиціями і іншими особливостями.

Треба відзначити, що існує найтісніший зв’язок класифікації технологій в соціально-педагогічній роботі з соціальними технологіями. Інноваційні технології базуються на інноваційних підходах до вирішення соціально-педагогічних проблем, рутинні ж технології характеризуються, як правило, набором вже застарілих методів і засобів, заснованих на буденній свідомості, практичній кмітливості, не відрізняються високою наукоємністю. Їх застосування пов’язане зазвичай з наданням елементарної допомоги, що не вимагає спеціальної підготовки, тому технології соціально-педагогічної роботи багато в чому зумовлюють її ефективність.

Література та джерела

1. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навч. посіб. для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К. : Видавничий Дім „Слово”, 2008. – 240 с.
2. Каслз С. Глобальные тенденции и проблемы. Международная миграция в начале XXI века: глобальные тенденции и проблемы / С. Каслз // Международный журнал социальных наук. – 2001. – № 032. – С. 27 – 42.
3. Селевко Т. К., Селевко Л. Г. Социально-воспитательные технологии / Т. К. Селевко, Л. Г. Селевко // Народное образование. – 2002. – №4. – С. 140 – 142.
4. Соціальна робота: технологічний аспект / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2004. – 246 с.
5. Технологии социальной работы: Учеб пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. И. Г. Зайнышева. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 240 с.
6. Технологии социальной работы: Учебник / Под общ. ред. проф. Е. И. Холостовой. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 400 с.
7. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посіб. / За заг. ред. А. Й. Капської. – К. : Логос, 2000. – 218 с.

В статтє характеризується поняття «соціально-педагогічні технології» як система знань об оптимальних способах преобразования и регулирования соціально-педагогічних отношений и процесов жизнедеятельности людей, а также практика алгоритмического применения оптимальных способов преобразования и регулирования соціально-педагогічних отношений и процесов; раскрыто два аспекта соціально-педагогіческой работы (в первом плане – как организация, алгоритм, совокупность способов, методов и приемов влияния на разные объекты соціально-педагогіческой работы и во втором – совокупность частных технологий, специфика которых обусловлена конкретным субъектом соціально-педагогіческой работы).

Ключевые слова: соціально-педагогіческая технология, технологический подход к соціально-педагогіческому процессу, классификация соціально-педагогіческих технологий.